

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| de que eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Decimitertii. Ex Scripturis & Patribus euidens esse, non ea solùm legis vim
obtinere, adeoq[ue] in foro conscientiæ obligare, quæ Deus per seipsum
proximè decernit, aut præcipit: Verùm ea etiam, quæ ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

quoque, qui erga Ecclesiam eiusdemque sanctiones minus bene affecti sunt, ostiū pateferi ansamque offerri, ut recepta ieiunia facilius negligant, vel licentiosius contemnant. Verum hi paucis responsum habeant, oppositum omnino hinc sequi. Quandoquidem dicere quadragesimale, vel aliud quodcunque ieiunium in Euangelio absolute præceptum extare, vel omnem, qua pollet, vim ex iure diuino mutuare, aliud nihil est, quam omne robur ipsi adimere. Probatum est enim, nullam ex tribus illis partibus, quæ Ecclesiasticum ieiunium absoluunt, in toto nouo Testamento ostendi posse, quæ per modum absoluti præcepti fidelibus demandata sit. Imò verò qui Quadragesimam iuris diuini esse contendunt, trifariam peccant. Primo enim id probandum suscipiunt, quod validè probare nullo modo possunt; atque ita & se ipsos & religionis nostræ sacramenta aduersariis deridenda proponunt. Deinde hoc ipso, quòd quadragesimale vel aliud quoduis ieiunium in Ecclesia DEI vsitatum iuris diuini, vel absoluto præcepto à CHRISTO indictum esse defendere nituntur, haud obscure innuunt, si iuris diuini non esset, in interno DEI foro obligatorium non fore; quod, ut proximis capitibus ex instituto ostendetur, est falsum, & à vera orthodoxaque Ecclesiæ doctrina prorsus alienum. Postremò suo hoc priuato iudicio, grauissimo Ecclesiæ iudicio sese opponunt: Constat enim, Catholicos omnes ieiunium Quadragesimæ, cæteraque omnia ieiunia apud Christianos obseruari solita, non inter diuina, sed inter Ecclesiæ præcepta censere. Vanus proinde omnisque fundamenti expers illorum est timor, qui per hanc doctrinam, quæ planissima & apud eruditos receptissima est, ventris mancipiis, aut aliis quibuscunque Ecclesiæ hostibus præuaricandæ Ecclesiasticæ legis ansam subministrari queritantur.

Qui dicunt ieiunium omnē vim, qua pollet, ex iure diuino habere, omne robur illi adimunt. Trifariam peccat, qui Quadragesimā iuris diuini esse contendunt.

Ex Scripturis & Patribus euidentis esse, non ea solum legis vim obtinere, adeoque in foro conscientia obligare, quæ DEVS per seipsum proximè decernit, aut præcipit: Verum ea etiam, quæ per legitimos Ecclesiæ, vel Reipub. Magistratus iniungit.

CAPVT

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

VERVM enimvero licet CHRISTVS Dominus Quadragesima ieiunium per se non indixerit, neq; aliud vllum in Ecclesia vsitatum per se absolute præceperit; sed quicquid legitimorum ieiuniorum extat, hoc totum ab Apostolis eorundemque successoribus ad nos defluerit: non ideo tamen ieiunare vel non ieiunare Christiano populo liberum reliquit. Quandoquidem is non solum diuinæ legis decreta ad sui obseruationem obligare vult, semperque voluit, sed iusta quoque maiorum præcepta.

ET quamuis hoc apud sapientes, sensuque & mente Catholica præditos dubitationem grauem nullam habeat: attamen quod plerique omnes, qui hac ætate ab Ecclesiæ castris, ad Satanæ regnum deficiuerunt, impudenter id negent, & inter orthodoxos quoque comperti sint nonnulli quandoq; qui ea de re non satis orthodoxè sentirent, & ea tandem, quæ de ieiuniorum Ecclesiasticorum vinculo paulò post dicturi sumus, hoc fundamèto destituta, infirmis admodum radicibus nixa subsisterent: (Nam si communia Ecclesiæ ieiunia secundum omnem partem sunt iuris humani, & ius illud, desit modò contemptus, citra noxam violetur, necessariò consequitur, qui Ecclesiæ ieiunia, vel alia quæcunque eiusdem præcepta citra contemptum præuaricantur, eos nulli culpæ affines fieri) Cogimur certa quadam ratione de legum humanarum vinculo perinde differere ac de re non satis comperta. Non diffiteor seorsim de hac controuersia disputationem institui potuisse; attamen quia iusta hinc se offert occasio, quæ alibi fortassis deerit, & quotquot ferè de ieiunio ex instituto disceptant, in vtramque partem quæstionem hanc versare solent, nolui illam in alium locum reiicere, aut omnino intactam relinquere; sed neque velle quoque debui, vt æqui censors facillè intelligunt. Vtar nihilominus compendio, ne ab instituta disputatione procul recedam.

QVOD si igitur, qui humanas leges, siue illæ politicæ fuerint, siue Ecclesiasticæ, temerè violant, tanquam qui DEVM ipsum in suis ministris & vicariis cõtemnant, culpæ obnoxij fiant, id sacræ literæ sacræque eorundem interpretes verbis vsque adedò planis &

k 3

difer-

Noui Testamēti ieiunia omnia ab Apostolis, vel illorum successoribus ad nos defluerunt.

Variè erratur circa humanarum legum vinculum.

Qua occasione de legum humanarum vinculo disputetur.

Peccato affines fieri, qui humanas leges temerè præuaricantur, Scripturæ & Patres passim affirmant.

disertis passim asseuerant, vt mirum videri queat, vllos vnquam in Scripturis vel Patrum monumentis aliquatenus versatos cōpertos esse, qui istud inficiari, aut in dubium vocare auderent. Scripturæ, quæ ea de re definiunt, sunt multæ, nos ex multis pauca tantum in hunc locum adferemus. Scriptum extat ergo:

Deut. 17.

Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore administrat Domino DEO tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferet

Deut. 21.

malum de Israël. Rursum: Si genuerit homo filium contumacem & proteruum, qui non audierit patris aut matris imperium, & coërcitus obedire contempserit, apprehendent eum, & ducent ad seniores ciuitatis illius, & ad

Capitale apud Iudæos sacerdotibus, parentibus, ceterisque maioribus non obedire.

portam iudicis, dicentq; ad eos: Filius iste noster rebellis & contumax est, monita nostra audire contemnit, comestationibus vacat atq; luxurie, lapidibus eum obruet populus ciuitatis, & morietur, vt auferatis malum de medio vestri, & vniuersus Israël audiens pertimescat.

Item:

Iosue 1,

SICVT obediimus in cunctis Moyse, ita obediemus & tibi, qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis sermonibus, quos praeceperit ei, moriatur. Hic iam Antagonistas interrogo, æquene studiosè

Lex noua maiore deposcit obedientiam & perfectionem, quàm lex vetus.

CHRISTI religionem professi summo Pontifici, ceterisque Ecclesiæ Prælati, vel Reipublicæ magistratibus obedire teneantur, ac Israël Iosue, aut filius parenti, aut Hebræorum populus legali sacerdoti? Planissimè; constat enim quòd lex gratiæ perfectior est Moyse lege, eò exactiorem obedientiam maioremque in omni virtutum genere perfectionem deposcere. Quæro rursum pœnane illa, quæ contumaci populo, vel filio apud veteres irrogabatur, iusta fuerit an iniusta? non iniusta, quia à DEO definita: quicquid enim DEVS decernit, hoc iustum & sanctum est. Si autem iusta & sancta erat, vt reuera erat, ergo contumaces illi grauissimum facinus designauerant: Quandoquidem ob leuem noxam nullus capitali supplicio iuste affici potest; multò verò minùs omnis noxæ expers. Sed ad alia sacrarum literarum testimonia.

Ob leuem noxam nulli mortē inferre licet.

Matth. 18.

SI te non audierit, inquit vitæ nostræ dux, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Et quibusdam interiectis:

Matth. 19.

Super cathedram Moyse sederunt Scribae & Pharisei omnia, quæcumque dixerint vobis, facite: secundum opera autem illorum nolite

hic facere. Item: *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm ciuitati illi.* Rursum: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit: Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.* Luc. 10.

Hic cognatum est illud primi Regum octauo: *Audi vocem populi tui in omnibus, quæ loquuntur tibi. Non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos, iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de Ægypto, vsque ad hanc diem: Sicut dereliquerunt me, & seruiuerunt Diis alienis: sic faciunt etiam tibi.* Et illud rursum Moyfi: *Audiui murmur vestrum contra Dominum, nos verò quid sumus, quia misistis contra nos?* 1. Reg. 8. Exod. 16.

Dabit vobis Dominus vesperi carnes edere, & manè panes in saturitate, et quod audierit murmuraciones vestras, quibus murmurastis contra eum. Nos verò quid sumus, nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. Qui contra superiores murmurat, vel eos spernit, contra Deum murmurat eundemq; spernit.

Hic denuò ab aduersario peto; paganine & publicani, Sodomitæ rursum & Gomorrhæi inter primæ notæ peccatores habendi sunt? Non negabit, certò scio; atqui Dominus eos, qui Ecclesiæ vocem non audiunt, paganorum & publicanorum loco haberi vult: Sodomitarum verò illos, qui Apostolos vel eorum sermones non recipiunt. Constat autem, quicquid Ecclesia vel eiusdem proceres mandant vel ordinant, hoc totum ad humanum ius pertinere. Nam si quid ex Euangelio vel euidenti & necessaria consecutione ex Euangelij lege deductum proponunt, hoc ipsi non mandant, sed à CHRISTO mandatum, tantum promulgant. Pari ratione quæri ab Antagonistis potest, grauenè periculum sit CHRISTVM vel patrem eius spernere, DEVM Opt. Max. abiicere, vel spontè deferere, vel superbe contra eundem murmurare? concedent omnino; At qui contra Aaronem aut Moysen murmurant, aut Samuelem repudiant, aut Apostolos aspernantur, DEVM vel CHRISTVM ipsum spernere vel abiicere, vel contra eundem murmurare locis iam citatis perhibentur. Ecclesia autem habet semperque habitura est suos Moyses & Aarones, hoc est, suos legislatores & sacerdotes, suosque Apostolos & Samueles.

Sodomitæ & Gomorrhæi inter primæ notæ peccatores.

Quicquid Ecclesia mandat vel ordinat, totum hoc ad ius humanum spectat.

Ecclesia semper habet suos Moyses, suosque Aarones, hoc est, suos legislatores & sacerdotes.

PRAECLA-

Ad Rom. 13.

PRAECLARVM veritati huic testimonium præbet illud Pauli: *Omnia potestates sublimioribus subdita sunt: Non enim est potestas nisi à DEO, quæ autem sunt, à DEO ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, DEI ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.*

Hebr. 13.

Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali, hoc est, non bene agentibus, sed malè. Et illud rursus eiusdem: Obedite prepositis vestris, & subiaccete eis; ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

1. Cap. 2.

Et illud tandem Apostoli Petri: *Subiecti estote omni humane creaturæ propter DEVM: Sive Regi, quasi præcellenti; sive ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum; laudem verò honorum: Quia sic est voluntas DEI &c.* His nihil scribi potest clarius. Disertè

Qui humane potestati resistit, damnationem sibi adsciunt.

namque pronunciat, certam damnationem eos sibi asciscere, qui humane potestati resistunt. Illos autem potestati huic resistere, qui iustis eiusdem decretis & legibus parere recusant, id nemo dubitat. Quòd verò damnatio peccatum, illudque minimè vulgare ponat, apud sapientes ancipitem sententiam non habet. Mittimus alia, quòd vni quoque aut alteri ex vetustioribus Patribus in veritatis huius assertionem & confirmationem locus suus constet.

Damnatio mortale peccatum ponit.

Ep. ad Magnes.

IGNATIUS: Dignum est & vos obedire Episcopo vestro & in nullo ei contradicere: Terribile est enim contradicere: Non enim istum visibilem quis spernit, sed illum invisibilem in eo contemnit, qui non potest à quoquam contemni. Hic enim non ab homine, sed à DEO habet promotionem. Dicit enim DEVS Samueli de contemptoribus eius: Non te spreuerunt, sed me. Nam

Terribile est Episcopo contradicere.

1. Reg. 8.

& Moyses populo aduersum se murmuranti ait: Non enim aduersus me murmuratis, sed aduersus Dominum Deum. Nemo enim inultus mansit, qui se contra potentiores extulit. Hæc sanctissimus Martyr & Scriptor vetustissimus Ignatius, quæ obseruatione apprime digna sunt. Afferit enim terribile esse, Episcopo

Exodi 18.

contradicere, quòd qui contradicit vel spernit (spernit autem, qui iusta præcipienti morem gerere contemnit) non illum spernat, qui sub aspectum cadit, sed cum, qui oculorū nostrorum obtutum subterfugit, hoc est, Deum ipsum. Quòd si priuatum cuiusque Ecclesiæ Episcopum spernere terribile est, quanto cum discrimine coniunctum erit, Episcopum Episcoporum, hoc est, Iesu Christi in terris Vicarium maledictis incessere, atrocibus conuulsi-

Spernit superiorum, qui iusta illius mandata contemnit vel negligit.

Papa Episcoporum Episcopus, & Iesu Christi in terris Vicarius.

tiis

tiis publicè insectari, innumerisque apud seditiosam plebem impudentissimis mendaciis onerare?

PROBAT autem Ignatius sententiam suam illis ipsis Scripturæ testimoniis, quibus nos paulò antè vfi sumus, & aliis præterea nonnullis ad rem æquè facientibus; subdit enim: In lege, Dathan & Abiron Moyfi resistentes viui ad inferos depositi sunt: Sed & Chore & qui conspirauerant cum eo contra Aaron, ducenti & quinquaginta igne consumpti sunt. Abfalon etiam parricida existens, diuino iudicio arbori apprehensus est; sed & cor eius, quòd mala cogitauerat, sagittis trāsfixum est. Propter similem causam plexus est Aman. Ozias leprosus factus est, qui contra sacerdotes sacerdotium ausus est arrogare. Saul etiam sacrificare præsumens regali dignitate dehonorus est, non expectans principem sacerdotum Samuelem. Oportet & vos quoque reuereri potiores; & dignum est, nos non solùm vocari Christianos, sed etiam esse; non enim dicere, sed esse facit beatum. Hæc omnia illustris ille Martyr in eos, qui legitimis pastoribus non parent, vel Ecclesiastico ordine contempto, sacerdotium temerè vsurpant. Concludit autem, Christiano nomine indignos censendos, qui vel in hæc, vel in illam partem peccant.

CVM his Ignatianis satis conspirant hæc Cecilij Cypriani. Cùm scriptum sit: *Neque maledici regnum Dei consequentur.* Et iterum in Euangelio dicit Dominus: *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ;* quomodo possunt censuram Domini vltteriùs euadere, qui talia ingerunt non solùm fratribus, sed etiam sacerdotibus? quibus honor tantus dignatione Dei conceditur, vt quisquis sacerdoti eius & ad tempus hîc iudicanti non obtemperaret, statim necaretur. In Deuteronomio enim Dominus per Moysem loquitur, dicens: *Et homo quicumq; fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumq; fuerit in diebus illis, morietur homo ille.* Item ad Samuelem cùm à Iudæis sperneretur; & Dominus quoque in Euangelio: *Qui audit, inquit, vos, me audit, & eum, qui misit me.* Et cùm leprosum mundasset: *Vade, inquit, & demonstra te sacerdoti.* Et cùm tempore passionis alapam accepisset à seruo sacerdotis, aduersus Pōtificem nihil contumeliosè dixit, sed innocentiam suam ostendens: *Si malè, inquit, locutus sum, exprobra de malo; si autem bene, cur me sedis?* Et in actibus Apostolorum cùm dictum esset Paulo: *Sic in si-*

Num. 16.
Terribilia exēpla in eos constituta, qui legitimos magistratū contempserunt,
2. Reg. 18.

Ester 7.

2. Para. 26.

1. Reg. 13.
Princeps sacerdotum Samuel.

Christiano nomine indigni, & sacerdotes spernunt, vel in illorum munus sese ingerunt.

Lib. 1. ep. 3. ad
Corn. Ep.
Gal. 5.
Matth. 5.

Deut. 17.

1. Reg. 8.

Luc. 10.

Matth. 8.

Ioan. 18.

Cap. 23.

Sacerdotes Iuda-
orū post Chri-
stum passum so-
lum inane sacer-
dotij nomen re-
tinebant.

Exod. 22.
Hæc notent, qui
tanto furore in
sacerdotes nõ-
minino probos
insurgunt.

Vnde hæreses &
schismata nata,
secundum Cy-
prianum.

Vnus in terris
Christi Vicari-
& summus Iu-
dex.

Tria illustris do-
cumenta de sa-
cerdotum hono-
re, ex Cypriano.

Hom. 20. ad ca.
2. Luc.

Episcopi patres
nostri eorundem-
que loco habendi.

Deut. 21.

mulas in sacerdotem maledicendo? Quamvis Domino iam crucifixo sa-
crilegi & impij & cruenti illi esse cœpissent; nec iam quicquam de
sacerdotali honore & auctoritate retinerent, tamẽ ipsum quam-
uis inane nomen & vmbram quandam sacerdotis cogitans, Pau-
lus: *Nesciebam fratres, inquit, quia Pontifex est. Scriptum est enim: Prin-*
cipi populi tui non maledices. Et sermonem absolvens subdit:

Cum igitur hæc tanta & talia exempla præcedant, quibus
sacerdotalis auctoritas & potestas diuina dignatione firmatur,
quales putas esse eos, qui sacerdotum hostes, & contra Eccle-
siam rebelles, nec præmonentis Domini comminatione, nec
tanti iudicis ultione terrentur? Nec enim aliunde hæreses obor-
tæ sunt, aut nata sunt schismata, nisi inde, quòd sacerdoti DEI
non obtemperatur; nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, &
ad tempus iudex vice CHRISTI cogitatur. Hæc Cyprianus, quæ
& assertam veritatem egregiè confirmant, & cum sectariorum
ætatis huius doctrina & moribus ex diametro pugnant. Pri-
mò grauissima pœna eos dignos pronunciat, qui DEI sacerdo-
tibus, quouis prætextu aut nomine insultant. Mox iusta mor-
te illos multatos astruit, qui sacerdotis imperium superbe quon-
dam detrectarant. Hinc CHRISTI & Pauli exemplo, iis quo-
que sacerdotibus debitum honoris & reuerentiæ cultum dese-
rendum monet, quos improba vita magis condemnat, quam
proba commendat. Tandem omnes errores & hæreses ex con-
fessi affirmat, quòd CHRISTI in terris Vicario non obtempera-
tur, vnusque pro tempore sacerdos, à quo cæteri omnes depen-
deant, non agnoscitur.

ORIGENES: Discamus, filij, subiecti esse parentibus; Ma-
ior minori subiicitur: Nam quia maiorem videbat Ioseph æta-
te, propterea eum parentis honore coluit. Omnibus filiis exem-
plum præbens, vt subiiciantur parentibus. Quod si patres iis non
fuerint, subiiciantur illis, qui patrum ætatem habent. Quid lo-
quor de parentibus & filiis, si IESVS filius DEI subiicitur Ioseph
& MARIAE, ego non subiiciar Episcopo, qui mihi à DEO ordi-
natus est pater? Non subiiciar presbytero, qui mihi Domini di-
gnatione prapostitus est? En Origenes eodem loco habet eos, qui
suis Episcopis & Pastoribus parere nolunt, quo illos, qui iusta pa-
rentum

tentum imperia detrectant, hos autē veluti quarti præcepti reos, lex vetus lapidibus obrui mandat.

CVM his faciunt hæc D. Bernhardi quoque: Disce, ait, homo obedire, disce terra subdi, disce pulvis obtemperare, erubescere superbe cinis: DEVS se humiliat, & tu te extollis? DEVS hominibus se subdit, & tu dominari gestiens tuo te proponis auctori? Et friuolam eorum causationem refellens, qui inobedientiam suam improba prælatorum vita excusabant, alibi ita scribit: Qui Ecclesiam non agnoscunt, non est mirum, si Ecclesiæ ordinibus detrahunt, si instituta non recipiunt, si Sacramenta contemnunt, si mandatis non obediunt.

AT peccatores, inquit, sunt Apostolici, Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri, ac per hoc nec dandis, nec accipiendis Sacramentis idonei: nunquam duo ista conueniunt; peccatorem esse; & Episcopum esse. Falsum est. Episcopus erat Caiphias, & quantus peccator, qui in Dominum mortis dictabat sententiam? Apostolus erat Iudas, licet auarus & sceleratus. An tu de illius Apostolatu dubitas, quem Dominus elegit? Nonne, inquit, Ego duodecim vos elegerim, & unus ex vobis diabolus est? Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei, & qui non obedierunt eis tanquam Episcopis, inobedienciæ rei fuerunt, etiam in ipsum Dominum præcipientem & dicentem; *Quæ dicunt, facite*. Patet quamuis Scribæ, quamuis Pharisei, quamuis maximi peccatores, propter cathedram tamen Moyse ad eos quoque nihilominus pertinere, quod idem dixit: *Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit*.

HÆC in huius ætatis sectarios appositè congruunt. Constat enim eiusmodi argumentationes tritissimas apud illos esse: Episcopi, Pastores, cæteri que Romanæ Ecclesiæ ministri peccatis contaminati sunt; ergo veri pastores vel Episcopi non sunt, ergo lupi sunt, ergo fugiendi sunt, ergo rectæ fidei doctrina destituti sunt, ergo audiendi non sunt. Et tamen omnes hæc collectiones sunt omnino insulsæ, & si quid virium habent, iusto titulo in illorum capita retorqueri possunt. Eæ enim vulgi prædicantur sunt sordes, ut mundus ferre vix queat. Verum, ut Bernardus rectè docet, ad Episcopale vel pastorale munus abrogandum, vel ad obedienciæ vinculum, quam subditi legitimo magistratui debent,

Ad eund. Euāg.
loc.

Ser. 66. sup. cāt.

Ioan. 11.

Peccata non tol-
lunt Episcopatus,
aut aliū Ec-
clesiasticum or-
dinem.
Ioan. 6.

Matth. 23.

Luc. 10.

Quismodi hæ-
reticorum argu-
mentationes cō-
tra Ecclesiæ Ca-
tholicæ sacerdo-
tes.
Inexhausta vul-
gi prædicatum
sordes.

Quae deposcantur ad verum pastorem.

Grauer errat, & cum Scripturis manifestis pugnant, qui leges humanas tantum ad poenam obligare asserunt, non etiam ad culpam.

Si humanae leges non obligarent ad culpam, nullo modo fas foret eiusmodi legum praevicatoribus capitali supplicio afficere, aut anathemati subicere, aut alia quacunque graui poena afficere.

discindendum, sunt haec omnia infirma & inefficacia. Qui enim orthodoxus est, sacrisque rite initiatus est, & legitima, nullaque Ecclesiae censura impedita iurisdictione praeditus est, verus Episcopus & Pastor est. Quem proinde, utcumque tandem priuatim vixerit, aequè ac Christum ipsum audire necessum est. Alios Patres, ne instituti compendij metas transiliam, missos facio. Solum monuerim, non eos modò grauer hinc impingere, qui omnem obligandi vim humanis legibus adimunt, sed eos etiam, qui eiusmodi leges tantum ad poenam obligare contendunt: Quandoquidem Deum contemnere, aut ordinationi eiusdem resistere, non est puniri, ut quibus iudicio valens facillè intelligit, sed poena digna committere.

PRAETEREA si humanae leges nullo modo obstringerent ad culpam, sed tantum ad poenam, principibus ceterisque politicis magistratibus nequaquam fas foret, legum praevicatoribus capitali supplicio afficere, aut exilio mulctare, aut ad perpetuos carceres damnare, aut bonis omnibus exuere, aut alia eiusmodi poena plectere. Sed neque Ecclesiasticis iudicibus quoque ius esset Ecclesiasticarum sanctionum transgressores excommunicationis, aut exauktionis, aut suspensionis, aut alteri simili poenae vel censurae subicere. Nam cum tota consentiente schola haec poenae sint maximae, nulli in fonti iusto iure inferri possunt. At contumacibus eiusmodi poenae iuste inferuntur: obligant proinde humanae leges non solum ad poenam, verum etiam ad culpam; imò verò mediante culpa obligant ad poenam.

QVOD si ob violatas humanas tantum leges id genus poenas iuste irrogari posse negas, non modò piissimos Impp. sanctissimosque Pontifices, & Martyres quam plurimos iniustitiae condemnas; sed vniuersam quoque Rempub. Christianam, ut vniuersas insimulas. Neque enim soli Imperatores & Pontifices poenas, quas paulò antè recensuimus, ut iustas decernunt, decretasque infligunt, sed complures quoque aecumenicae, prouinciales, & diocesanae Synodi. Mitto hinc, non solum vniuersam Patrum omnium consensum, totiusque Ecclesiae usum istiusmodi poenarum & censurarum aequitatem dilucidè probare; sed poenales quoque veteris Testamenti leges eandem validè confirmare. Siquidem lex Moisaica morte illos mulctabat, qui sacerdotis, vel iudicis, vel patris

impe-

imperium fortè detrectassent. At non minor nunc est Principum vel Episcoporum Ecclesiæ auctoritas, aut in ferendis legibus potestas, quàm olim erat principum vel sacerdotum Synagoge.

DENIQUE res hæc apud prudentes, syncereque orthodoxos est certa & indubitata; Nam vt in sacris literis veterumq; monumentis nihil quicquam, vnde ea veritas constitui posset, traditum extaret; attamen ex opposita doctrina tam multa paradoxa consequuntur, vt iure inepti haberi queant, qui vt contrarium euincant, enixè laborant. An non meritò ab omnibus exhiberetur, qui eos à peccato immunes pronunciarer, qui nulla legitima causa præpediti, præmissa peccatorum exomologesi, singulis annis minimum semel corpori CHRISTI communicare nollèt? Qui sacris initiati, vel sacerdotium aliquod Ecclesiasticum consecuti, precum horariorum pensum data opera omitterent? Qui pastoribus decimas, vel principibus statuta vestigalia non soluerent? (nam etsi iure naturali vtrisque alimenta debeantur, eo tamen iure non debentur certa): Qui sacro Veneris die citra vllam necessitatem carnibus vescerentur? Qui tertio vel quarto consanguinitatis vel affinitatis gradu inter se cõiuncti matrimonium inirent? Qui contra interdictũ sacris operarentur? &c. & tamen hæc omnia & sexcenta id genus alia, ex humano iure integrè dependent. Simpliciter proinde statuendum est, leges humanas nõ solũ obligare ad pœnam, verũ etiam ad noxam.

In multa absurda sese coniciunt, qui humanas leges ad culpam obligare iustificiantur.

DICES forsan: Si non solũ diuinæ, sed humanæ quoque leges obligant ad culpam, ergo inter has & illas nihil intercedet quandoquidem tota vel certè præcipua legis vis in eo posita est, vt obligare queat ad culpam? Non sequitur; nam etsi in hac re vtunque conueniunt, in aliis tamen non parum inter se dissentiunt. Etenim vt lex diuina sit iusta, absoluteque obligatoria, sat est, si sola legislatoris voluntas adsit; vt quæ certa primaq; omnium humanarum actionum sit regula; vt autem lex humana vim legis obtineat, non satis est, adesse legislatoris voluntatem, aut iustam legis ferendæ causam, sed præter hæc necessum est, vt diuinæ naturalique legi sit consentanea. Si enim alterutri fuerit dissentanea, non erit lex, sed legis corruptio; tum vt sit honesta, Reipubl. utilis, secundum naturam & patriæ consuetudinem lata, loco iti-

Multum intercedit inter diuinæ & humanas leges, etsi in quibusdam conueniant.

Lex humana diuinæ vel naturali legi dissentanea, non lex, sed legis corruptio est.

Lex humana vt obligandi vim habeat, multas requirit condiciones.

dem & tempori conueniens, nullo tandem priuato commodo conscripta. Quod si quid horum defuerit, roboris expers erit.

Lex diuina lege humana diuturnior.

Lex diuina latius patet, hoc est, multo plures obligat quam humana, & strictius quoque ligat.

Quid deponatur, ut lex quæpiam diuina censetur & sit.

Proverb. 8.

In quo diuina & humana lex conueniant. Tam diuina quam humana lex id sæpè facit necessarium, quod sua natura est liberum.

Ad hæc licet lex humana diuturna esse queat, & perpetuam esse eidem non repugnet, plurimum tamen lex diuina multo illa est diuturnior & constantior: Quandoquidem ut hæc à solo Deo fertur, ita ab ipso solo quoque tollitur: legem autem humanam multis modis mutari & abrogari contingit. Quin vinculum quoque utrobique non est prorsus idem; lex enim diuina non modo latius patet, pluresque obligat, sed strictius quoque obligat. Nam lex humana multo plures condiciones deponit, ut obliget, quam diuina. Tandem lex diuina, per quemcunque tandem promulgetur, vel proponatur, totum robur, quo pollet, à Deo accipit. lex autem humana ut vim, ita originem quoque ab homine trahit. Nam ut lex quæpiam diuina habeatur, non sat est si generali quadam Dei facultate lata vel promulgata sit: (Quandoquidem si vnum hoc sat esset, omnes omnino leges diuinæ essent, scriptum est namque: *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt; per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.* Sed & omnes quoque municipales leges hæc eadem ratione regie & imperatorie forent. Constat enim quicquid inferiores legislatores vel iudices legum vel iudiciorum ferunt, hoc totum supremi iudicis vel legislatoris auctoritate ferre) sed necessarium est, ut proximè ab ipso met Deo sit lata, vel ea ceterè ratione ab illo profecta, ut totam, qua pollet, vim & energiam non aliunde, quam ab ipso mutuetur. Hæc igitur præcipua sunt capita, in quibus diuina & humana lex inter se discrepant.

CONVENIUNT autem in eo, quod iam dictum est. Tum in eo rursus, quod utraque id sæpe efficiat debitum & necessarium, quod antè erat medium planèque liberum. Etenim ut à pisce squama non tecto, ab animante vngulam non findente, vel cibum ingestum non ruminante abstinere (modò valetudini non obstat) secundum se est adiaphorum; rursus ut sacerdoti peccatorum exomologesin facere, aquis sacris lustrari, sacratio oleo inungi &c. sua natura est medium, adeoque liberum, sed vel malum, quia diuinitus inhibendum, vel bonum vel necessarium, quia diuinitus præceptum; ita aurum vel frumentum extra prouinciam non efferre, serica veste nulla uti, armis non accingi, certo die carnibus non vesci, aliæque id genus quam plurima, quæ humanæ leges vetant vel

vel mandant, secundum se sunt indifferentia; attamen quia vetita vel iussa sunt, liberè fieri, vel inculpatè omitti non possunt. Tum in eo demum quòd ambæ ita obligent ad pœnam & culpam, vt tamen non semper ad parem, sed quandoque ad maiorem, nonnunquam ad minorem, pro materiæ nimirum qualitate, aut præuaricationis ratione, aut præuaricatoris affectione.

QVOD humanæ leges studio violatæ noxam veniali maiorem quandoque adducant, id ex scripturis patrumque sententiis, & pœnis nihilominus quibus istiusmodi legum transgressiones puniri solent, iam antè probatum est, & apud eos, qui aliquo rationis discursu vtuntur, minimè obscurum est. (Quis enim ita obtusus sit, vt ab omni æquitatis ratione alienum esse non videat, eos corporali morte, aut perpetuo carcere, aut membrorum mutilatione, aut exauctoratione aut suspensione, aut anathemate multare, qui aut nullo, aut veniali tantum peccato sese contaminarunt) & Meldensis Synodi decreto propter importunos quosdam denuò cõfirmatur: Nemo, habet illud, Episcoporum quemlibet, sine certa & manifesta peccati causa, communionem priuet. Sub anathemate autem sine conscientia Archiepiscopi, aut Coepiscoporum nullum præsumat ponere; nisi vnde canonica docet auctoritas. Quia anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & iis qui aliter non poterunt corrigi. At omnes enumeratæ iam pœnæ propter humanarum legum præuaricationem imponi consueuerunt, & iam olim sæpissimè impositæ fuerunt. Nihil hîc iam dico de DEI contemptu.

PORRO autem quòd eiusmodi transgressio non semper sit mortifera, id proluxa probatione non indiget. Nam & materia, circa quam peccatur, sæpe est leuis; & actus, quo contra præceptum itur, non plenè semper est deliberatus; & legislatoris voluntas nonnunquam est eiusmodi, vt legis suæ transgressores ad mortale omnino nolit obligari. Et quamuis tota peccati quantitas hinc absolutè non pendeat, pendet hinc tamen aliqua ex parte. Certum est enim eundem esse legislatorem, qui prohibuit homicidium & adulterium, paruum & magnum furtum, otiosum & perniciosum verbum, facetum & exitiosum mendacium, &c. & tamen non prohibuit hæc omnia sub eadem noxa & pœna. Sic quoque non idem peccatum sibi consciscunt, qui ad euitandum maius

Diuinari æquè ac humanarum legum præuaricatione est eiusdem semper grauitatis.

11. q. 2. nemo. Nemini ob peccatū, lethali min⁹, anathema debet imponi, nec iure quoque imponi potest; nulli rursum nisi cõtumaci.

Humanarum legum transgressio, non semper est lethalis, sed neq; diuinarum quoque.

maius malum, vel obtinendum maius bonum, ab humana legis obseruatione desistunt, & qui neutrius habita ratione contra legem agunt: Siquidem legislatoris scopus non est, sua lege maius aliquod bonum impedire, sed bonum promouere.

Qui de humane legis præuaricatione, eiusque grauitate pronuntiare vult, plura cõsideret oportet.

CAETERVM quando humanae leges violatae adducunt peccatum mortale, quando rursus veniale, vel nullum prorsus, id regula, quæ nusquam fallat, tradi vix potest; siquidem rei huius cognitio dependet ex multis capitibus & causis. Quare qui hæc certi aliquid pronuntiare voluerit, multa consideret oportet, puta legis formam; legislatoris vel legis scopum; materie, contra quam peccatur, qualitatem; personæ præuaricantis conditionem; pœnæ, quæ in legis præuaricatorem decernitur, quantitatem; loci, vbi lex lata est, vsum & consuetudinem, aliâque similia nonnulla. Satis enim compertum est, non idem peccatum committi, dum id agitur, quod absolutè vetatur; vel id omittitur, quod simpliciter præcipitur: ac dum id designatur, vel prætermittitur, quod suadet vel dissuadet veriùs quàm absolutè mandetur, vel inhi-beatur. Nec idem rursus, dum in re graui peccatur, ac dum in re ponderis non admodum magni. Aut dum contra id committitur, quod sub exauctorationis, aut anathematis, aut mortis, aut carceris pœna vetatur; ac dum contra id, quod absque vllius pœnæ comminatione per modum statuti vel legis proponitur. Nec idem tandem, cum contra illud statutum peccatur, quod religio-sè ab omnibus obseruatur, atque dum contra illud, quod à paucis, vel penè à nullis obseruatur: Nam vt leges non obligant, nisi vtentium moribus confirmentur, ita olim latae vsuque receptæ, oppositis vtentium moribus denuo infirmantur, ac tandè omnino abolentur. Edisseram id clariùs:

Lex vsu non recepta, aut confirmata, vim obligandi nõ habet, sicut nec illa quoque, quam contrariùs vsus abrogauit.

CERTVM est, in iis, quæ secundum se sunt media, vel indifferentia, (cuiusmodi sunt ea ferè omnia, de quibus humanae leges statuunt) legem præcipuam suam vim ex legislatoris auctoritate & voluntate trahere. Quare vt nulla lex obligat, nisi legislator eam obligare velit, ita iam lata vsuque recepta, si ipse obligandi vim illi ademerit, obligare desinet. Atqui nullum euidentius mutati animi argumentum extare potest, quàm consuetudinem legi contrariam impunè absque vlla contradictione, aut admonitione, aut coërcione admittere; præsertim si legislator earum sit virium, vt

trans-

transgressores per commodè, si velit, pœnis vel admonitionibus, ne legem violent, coërcere possit. Nam si id non posset, aut propter præuaricatorum potentiam non auderet, & legis nihilominus ratio adhuc obtineret, præuaricatores contraria consuetudine à præuaricationis peccato excusationem non haberent. Quòd si qui sunt, qui legem iustam Reipublicæ vtilem per contrariam consuetudinem abrogari posse negant, illi de ea consuetudine id affirmant, quæ legislatore nesciente, vel resistere non valente, contra receptam legem inducitur, vel certè contra legem ea, quæ suapte natura honesta sunt, mandantem, vel ea, quæ intrinsecè mala sunt, vetantem.

At quia de eiusmodi consuetudinibus vulgò non semper constat, aut si constet, de rei tamen iussæ vel inhibitæ ratione non item, multò verò minùs de legislatoris voluntate, nisi ipse, quod rarò solet, eam in lege disertè exprimat, qui de præuaricationis qualitate, vel quantitate aliquid certius pronunciare voluerit, consultius fecerit, si in materiam, in quam peccatum cadit, in legis rursus formam, eiusdemque æquitatem, vtilitatem, necessitatem, aliâque eiusmodi mentis aciem coniecerit; quàm si in huius vel illius loci consuetudinem, aut legislatoris voluntatem anxie inquisierit.

IGITUR vt in diuina & naturali lege communi quadam ratione id capitale censetur, quod contra Dei honorem, vel proximi dilectionem committitur; veniale verò, quod citra illa committitur; ita in humanis legibus id capitale censeri potest, quod contra publicum Ecclesiæ vel Reipublicæ bonum studio designatur. Quale est omne illud, quod contra eiusmodi legem temere perpetratur, ex cuius obseruatione dependet salus, pax, tranquillitas, aut quædam insignis Ecclesiæ vel Reipublicæ vtilitas. Veniale verò quod præter hæc, vel contra eam legem committitur, quæ tanti momenti non est, vel cuius obseruatio ad Ecclesiæ vel Reipublicæ pacem & tranquillitatem non admodum necessaria est. Quin hac ipsa quoque lege posita, magna adhuc opus est cautione, ne id videlicet veniale aestimemus, quod veniali fortè grauius est.

QVOD si qui sunt, qui legislatoris voluntatem hîc etiam spectandam & consulendam contendant, ij responsum habeant,

m iure

Cōsuetudo legi contraria cōtra legislatoris voluntatē inducta, legem non infirmat.

Ex legis forma, materia, vñ, aliis que eiusmodi faciliùs transgressionis grauitas deprehenditur, quàm ex legislatoris voluntate aut loci consuetudine.

Generatim id capitale censeri potest, quod contra publ. Ecclesiæ vel Reipubl. bonum committitur; veniale quod citra illud.

Iure existimari potest, legistorem id voluisse, quod materiae, circa quam ferretur, qualitas de-
postulabat.

iure existimari posse legislatorem id voluisse, quod qualitas materiae, circa quam tulit, iure meritoque eum velle postulabat. Neque enim putandum est, legislatorem rem maximi momenti; cuiusmodi ea est, cui totius Reipublicae vel Ecclesiae salus innititur, sub nulla aut sub minima noxa vetuisse, aut praecipisse: contra verò rem, nullius ferè pòderis, sub lethali crimine subditis indixisse, aut vetuisse. Fuisset enim eiusmodi voluntas primae regulae & rectae rationi planè dissentanea. Nam etsi idem ille, qui dixit non occides, dixerit quoque, furtum non facies, nihilominus eò grauius illos peccare censemus, qui occidunt, quàm qui furtum faciunt, quò vita hominis praestantior est pecunia; vel quò grauius laeditur, qui è medio tollitur, quàm qui externis tantum bonis spoliatur.

VERVM si id spectemus, quod communiter accidere solet, princeps vel magistratus, dum legem aliquam Reipublicae vitalem vel necessariam promulgat, nullam plerunque de veniali vel mortali peccato cogitationem suscipit, sed totus in hoc incumbit, vt lex quam tulit, accuratè obseruetur. Quò autem istuc consequatur, non est contentus simpliciter iubere vel vetare, sed minas quoque & multas iusioni vel inhibitioni interdum addit, quas etià in aliorum terrorem à prauaricatoribus ordinariè exigere consuevit. At vero ex eo quòd id non fit, quòd ille vult fieri, quòdque iure fieri debebat, consequitur noxa. Nam contra legem humanam iustam, debitisque circumstantiis ornatam agens, agit contra rectam rationem, adeoque contra legem naturalem, & ex consequenti agit etiam contra legem diuinam. Iubet hæc enim seuerèque iniungit, vt iustis superiorum legibus morem geramus; contra rationem autem vel DEI legem agere, cum peccato coniunctum est, quòd cunctum tandem legislator voluerit. Non enim positum est in illius voluntate, velle simpliciter & cum ratione hoc vel illud à suo subdito fieri, & ipsum nihilominus, si, quòd visum fuerat, studio neglexerit, à noxa immunem conseruare.

Quicquid legem ferens de transgressionis nota statuerit, si id nō sit, quòd absolute vult fieri & eà ratione voluit, peccatum constat.

QVAMOBREM non videtur operosè inquirendum princepsne vel magistratus legis suae prauaricatore ad mortale peccatum obligare voluerit, an tantum ad veniale, vel etiam ad nullum

nullum omnino. Est autem studiosè inuestigandum an id, quod lege cautum extat, absolute præceptum sit, an solùm consultum, vel suatum, vel insinuatum. Inuestigandum est hìc, inquam, an id, quod lex mandat vel vetat, mandat vel vetet per modum absoluti præcepti, an tantùm per modum consilij. Nam si per modum absoluti præcepti, legis præuaricator peccat, siue legislator transgressorem peccato qualicumque inuoluere intendebat, siue nulli omnino. Si autem per modum salubris consilij tantùm, legem infringens aut non peccat, aut certè lethabiliter non peccat, etiamsi legislator eum ad peccatum obligare instituebat. Siquidem consilia, modò desit contemptus, communiter non obligant ad peccatum.

Videndum studiosè an id quod lege cautum est, absolute præceptum, an tantùm consultum sit.

QVÆRIS vnde colligam præceptine vim lex obtineat, an tantùm consilij? si legislatoris mentem omnino compertam non habes, neque habere potes, eò quòd vel absit, vel commodus ad illum aditus haberi non possit: expende statuti materiam. Nam si est grauis, ad Reipublicæ salutem, vel ad boni communis conseruationem multùm necessaria, vel magnum aliquod malum impedire nata, vel præcepto alioqui digna, legislatorem præcepisse magis quàm consuluisse existimes; si autem ponderis est exigui, neque multùm quoque ad Ecclesiæ, vel Reipublicæ incolumitatem necessaria, arbitrari licebit magis voluisse suadere, vel ordinare, vel admonere, quàm absolute mandare.

Num statutum obtineat vim præcepti, an verò consilij, ex materiæ qualitate spectandum est.

QVOD si legis obiectum fuerit subdubium, ad legis formam, hoc est, ad verba, quibus lex proponitur, considerationem tuam transferas. Nam qui hac vel alia simili forma legem proponit: Districtè iubemus, inhibemus, mandamus: Vel, in virtute sanctæ obedientiæ, sub anathemate, sub æternæ indignationis maledictione, sub seuerissimo DEI iudicio, &c. hoc vel illud præcipimus, vel interdiciamus, absolutum, citra controuersiam, præceptum edit: Contra verò si communibus tantùm verbis vtitur; vt si ita dixerit, statuimus, decernimus, volumus, ordinamus, monemus, hortamur &c. nisi quid adiunctum fuerit, vnde oppositum inferre conueniat, legem suauoriam magis quàm

Ex legis forma aliquidne simpliciter sit præcepti an verò statutum, vel ordinatum, colligi potest.

præceptoriam promulgare voluisse existimari poterit. Quod si his omnibus adhibitis adhuc hæres, eruditos consulas, eorumque consiliis acquiescas.

Qui iusta de causa legem violat, non peccat.

Nō est cuiusvis, de legis ratione iudicare, sed legislatoris præcipuā.

In legum prævaricatione nō est spectandū, quantum vnus prævaricatio detrimenti adferretur, sed quantum plarium.

AT esto, inquis, statutum aliquod humanum iusti præcepti vim obrineat, non ideo tamen, qui illud violat, lethaliter statim peccat? Omnino; modò tamen deliberato animi proposito id faciat: secus si ex aliqua ignorantia, vel ex quadam animi præcipitatione, aut ex aliqua alia causa factum in totum vel in partem excusante eiusmodi legem solueret. Nam qui iusta causa motus legem violat, non peccat. Siquidem causa iusta legis rationem quassat; legis autem ratione quassata, lex obligare cessat; generatim quidem si vniuersè quassata est; speciatim verò, si in peculiari aliquo casu labefactata est. At non est tamen cuiusvis de legis ratione iudicare, alioqui pauci comperirentur, qui legem religiosè obseruarent; sed eius præcipuè, qui legem tulit, si tamen aditus ad ipsum vel ad ipsius successorem haberi possit. Quòd si is haberi non quiverit, ij in consilium adhibendi sunt, qui & iudicio valeant, & DEVM timeant. Qui secus faciunt, violatæ legis periculo haud dubiè sese exponunt.

OBIICIS rursus; vnus aut alterius prævaricatio non potest magnum aliquod Ecclesiæ vel Reipublicæ detrimentum adferre; ergo licet materia, in quam peccatur, sit ponderosa, non ob id tamen capitalem aliquam noxam adducet? Ad hoc respondetur, non esse hîc spectandum quantum Ecclesia vel Respublica detrimentum capiat, si vnus aut alter id faciat, quod per legem facere non licet; sed quantum si reliqui omnes idem faciant. Nam etsi forsan non magnum regno vel Reipublicæ damnum adferatur, si vnus aut alter solùm contra edictum regum aurum aut frumentum è regno exportet, vel iusta vectigalia defraudet, vel aliam eiusmodi legem ad communem populi salutem latam non seruet: magnum tamen adferretur, si iste & ille & reliqui deinceps secus ac cautum est facerent. Vnde omnes generatim loquendo grauius peccant: sicut omnes quoque, qui decimas defraudant, aut publica æraria expilant, tametsi vna eiusmodi direptio vel expilatio, non ita magnum detrimentum Ecclesiæ vel Reipubl. adferat.

ADDISI

ADDIS: Si peccati quantitas ex materiae qualitate spectanda est, ut non semel iam dictum est, ergo lex non facit culpam, sed res secundum se: Siquidem per legem rei natura non mutatur. Quare quod post legem latam est utile vel necessarium, id prius quoque quam lex ferretur, erat eiusmodi? Ad hoc dici potest, multa secundum se Reipub. esse commoda, utilia, & salutaria, quae tamen non fiunt, quia sunt libera; ut autem fiat, accedit lex, quae ea, quae antè erant utilia, non tamen necessaria, facit necessaria. Sic quoque ad mala vel incommoda quod attinet, contingit nonnunquam ut quippiam ante legem latam vni tantum aut alteri malum sit, non tamen omnibus; attamen quò omnium commodo ex æquo consulatur, absolute interdicitur omnibus. Exempli gratia: Serico vel auro vestiri, non est malum aut incommodum viro nobili opibus affluenti; est tamen incommodum nobili pauperi; quia eiusmodi vestitus fortis suae conditionem excedit; veruntamen quia vnus id facit & item alter, & rursus alter, & sic de reliquis, quò inter nobiles quaedam æqualitas seruetur, & pauperum nihilominus nobilium honori consulatur, interdicitur omnibus, ne se serico vel auro ornent? Atque ita patet quò lex humana rerum naturas aliquatenus mutet; nam antè bona & utilia, libera tamen, facit necessaria; antè mala non tamen vniuersè, vniuersè efficit mala.

INSTAS tertio & postremo: non minor est auctoritas Papae, vel Concilij, vel Imperatoris, vel Principis viri, vel aliorum quoque inferiorum magistratuum, quam Antistitum religiosarum familiarum; Ast illi leges edere possunt, & subinde quoque edunt, quae tantum ad poenam obligant. Ergo hoc ipsum quoque superiores magistratus facere potuerunt: ergo falso paulò antè assertum est, in legislatoris potestate situm non esse, legis transgressorem immunem à culpa seruare, propterea quòd ut vmbra corporis; ita voluntariam legis prauaricationem naturaliter & necessario consequatur noxa.

NEGARI sanè non potest, leges & sanctiones monasticas, patrum rursus & matrum familias, dominorum tandem & praceptorum eiusmodi ferè esse, quae magis obligent ad poenam aliquam vel multam, quam ad noxam, adeoque maiores quoque potestates eiusmodi leges & sanctiones condere posse, & re ipsa

Lex ea, quae antè erant utilia, & salubria, libera tamen, facit necessaria.

Lex rerum naturas aliquatenus mutat.

Cuiusmodi sint statuta & leges monasticae, praeterea item de praceptorum.

quoque interdum condere; verum eiusmodi constitutiones, sanctiones, vel ordinationes non sunt absoluta & κατ' ἐξουσίαν præcepta vel leges: siquidem legislator vel constitutionum eiusmodi auctor vel exactor, siue is secularis fuerit, siue Ecclesiasticus, non præcipit hic absolute; neque exigit absolutam in hisce à suis subditis obedientiam: sed ordinat tantum & insinuat quid fieri cupiat, vel quid fieri quoque expediat. Quare potius docere vel dirigere dicendus est, quam absolute præcipere, vel districtè inhibere. Quòd si religiosorum præfecti, patres familias, vel parentes absolute præciperent, vel districtè inhiberent, profectò eorum præcepta non secus obligarent, quam leges ciuiles vel Ecclesiæ Canones. Tenentur enim monasticen professi suis obedire præpositis, liberi parentibus, vxores maritis, serui dominis. Quamobrem dicere; Regula huius vel illius loci vel ordinis obligat ad peccatum, huius contrà vel illius ad peccatum non obligat, idem est dictu, quod primus ordinis vel loci huius vel illius institutor ea, quæ Regula sua complexus est, absolute præcepit: Alter contrà, quæ in Regulam redegit, absolute non præcepit aut vetuit, sed tantum ordinauit, consuluit, insinuauit, &c.

Quo sensu dicitur Regulam huius vel illius ordinis obligare ad peccatum, vel ad illud non obligare.

Quæ hætenus exposita sunt, ea planum faciunt, non solum leges diuinas obligare ad culpam, verum etiam humanas, modò tamen sint iustæ, nullaque mala circumstantia vitiatæ, & iis nihilominus propositæ, qui legislatoris imperio, vel iurisdictioni sunt subiecti. Qui enim legislatoris potestati non subditur, neque eiusdem quoque statutis, aut legibus obnoxius tenetur. Proximum est, vt ea nunc paucis proponamus & diluamus, quæ Antagonistæ contra humanarum legum vim obiciunt. Nam etsi illa nõ ita multum vrgeant, ex eorum tamen discussione Catholica veritas illustrior euadet.

Lex legislatoris subditos tantum obligat.

Vanas eorum rationes & argumenta esse, qui omnem humanis legibus vim & auctoritatem abrogant.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

PRIMUM